

SEBASTIAN JUNGER

TRIBUL

DESPRE ÎNTOARCEREA ACASĂ
ȘI APARTENENȚĂ

Traducere din engleză și note de
Radu Lilea

în *British Journal of Psychiatry*, 205, nr. 3, septembrie 2014,
pp. 246 – 247, <http://bjp.rcpsych.org/content/205/3/246>

Savage, Charlie, Andrew W. Lehren, „Can Bowe Bergdahl Be Tied to 6 Lost Lives? Facts Are Murky”, în *New York Times*, 3 iunie 2014, <https://www.nytimes.com/2014/06/04/world/middleeast/can-gi-be-tied-to-6-lost-lives-facts-are-murky.html>

Story, Louise, Eric Dash, „Bankers Reaped Lavish Bonuses During Bailouts”, în *New York Times*, 30 iulie 2009, <http://www.nytimes.com/2009/07/31/business/31ipay.html>

Tapper, Jake, „How Did 6 Die After Bowe Bergdahl's Disappearance?”, CNN, 9 iunie 2014, <http://www.cnn.com/2014/06/08/us/bergdahl-search-soldiers/>

Thompson, Derek, „Why Did Crime Fall During the Great Recession?”, în *Atlantic*, 31 mai 2011, <http://www.theatlantic.com/business/archive/2011/05/why-did-crime-fall-during-the-great-recession/239696/>

Thompson, Mark, „The 6 U.S. Soldiers Who Died Searching for Bowe Bergdahl”, în *Time*, 2 iunie 2014, <http://time.com/2809352/bowe-bergdahl-deserter-army-taliban/>

Uggen, Chris, Suzy McElrath, „Six Social Sources of the U.S. Crime Drop”, în *The Society Pages*, 4 februarie 2013, <http://thesocietypages.org/papers/crime-drop/>

United States Census Bureau, „Poverty: 2014 Highlights”, <https://www.census.gov>

Wilson, John P., Catherine Sokum Tang, editori, *Cross-Cultural Assessment of Psychological Trauma and PTSD*, Springer, New York, 2010

Worstall, Tim, „The True US Poverty Rate Is 4.5%, Not 14.5%”, în *Forbes*, 15 martie 2015, <https://www.forbes.com/sites/timworstall/2015/03/15/the-true-us-poverty-rate-is-4-5-not-14-5/#538cbefdf57f>

Cuprins

Nota autorului	7
Introducere	11
Bărbați și câini	17
Războiul te transformă într-un animal	45
În siguranță amară mă trezesc	75
Apel de pe Marte	103
Post-scriptum	129
Mulțumiri	131
Surse bibliografice	133

Bărbați și câini

America reprezintă un caz unic printre națiunile moderne: a reușit să devină o putere mondială chiar mărginită fiind pe o distanță de 4800 de kilometri de sălbăticia populată de triburi ce trăiau ca în Epoca de Piatră. Este probabil cel mai uimitor lucru în ce o privește. De la Războiul Regelui Philip¹ din secolul al XVII-lea și până la ultimele incursiuni peste Rio Grande ale apașilor ce furau vite, acțiuni petrecute în 1924, America a purtat o campanie continuă împotriva populației băstinașe care aproape că nu evoluase deloc în ultimii 15 000 de ani. De-a lungul a trei secole, America a devenit o societate industrială în plină dezvoltare, scindată pe criterii de clasă și de inechitate rasială, căreia sistemul legislativ îi asigura coeziune, de vreme ce îi considera pe toți oamenii egali, cel puțin la nivel teoretic. Amerindienii, pe de altă parte, duceau un trai colectiv în tabere itinerante sau provizorii egalitariste, care erau conduse mai mult sau mai puțin prin consens. Autoritatea individuală mai degrabă se câștiga decât era dobândită

¹ Confruntare între unele triburi din Noua Anglie, pe de o parte, și coloniștii europeni stabiliți acolo împreună cu aliații lor din rândul populațiilor indigene, de cealaltă parte, denumită după căpetenia wampanoag, care își spunea Philip.

prin forță și ajungea să se impună doar asupra celor care o acceptau. Cui nu-i convenea era liber să plece.

Proximitatea acestor două culturi de-a lungul multor generații le-a oferit ambelor părți alternativa foarte clară de viață. La finalul secolului al XIX-lea, în Chicago se construiau fabrici, iar în New York apăreau mahalalele; astă în vreme ce, la 1500 de kilometri distanță, indienii foloseau în luptă sulițele și tomahawkurile. Poate că este grăitor pentru natura umană faptul că un număr surprinzător de mare de americani, majoritatea bărbați, au ajuns să se alăture comunităților amerindiene, preferându-le în schimbul propriei societăți. Se însurau cu femeile indigene, împrumutau felul de trai caracteristic, erau adoptați de amerindieni și, în anumite cazuri, luptau alături de aceștia. Opusul nu se întâmpla aproape niciodată: indienii nu fugeau din propria comunitate pentru a se integra în cea a albilor. Emigrăția se producea întotdeauna dinspre societatea civilizată spre cea tribală, gânditorii vestici fiind incapabili să explice această repudiere a societății lor.

„Când un copil indian care a fost crescut printre noi, fiind învățat limba și deprins cu obiceiurile noastre, se duce să-și întâlnească rudele și se însoțește cu acestea, nu mai poate fi convins să se întoarcă”, îi scria pe la 1753 Benjamin Franklin unui prieten.

Pe de altă parte, continua Franklin, era aproape imposibil ca albii eliberați din prizonieratul în care fuseseră ținuți de către indieni să mai fie determinați să rămână acasă. „Deși răscumpărăți de către prietenii lor și tratați cu toată bunătatea din lume pentru a fi convinși să stea printre englezi, ei se arată în scurt timp dezgustați de felul

nostru de a trăi [...] și cu prima ocazie fug din nou în păduri.”

Preferința pe care o arătau mulți albi pentru viața tribală a constituit o problemă care a luat o turnură de-a dreptul exasperantă în timpul confruntărilor de la granița Pennsylvania din deceniul al șaptelea al secolului al XVIII-lea. În primăvara lui 1763, un șef ottawa² pe nume Pontiac a convocat o întrunire a triburilor pe cursul unui mic râu, Ecorces, lângă fostul punct comercial francez de la Detroit, din actualul stat Michigan. Albii avansau tot mai mult, iar apariția așezărilor lor constituia o amenințare care îi unea pe indieni mai eficient decât pacea și prosperitatea. Pontiac credea că o alianță suficient de mare ar fi fost capabilă să-i împingă pe albi înapoi, la granițele pe care le aveau cu o generație sau două în urmă. Printre indieni se numărau sute de coloniști albi care fuseseră capturați în așezările de graniță și integrați în triburi. Unii erau mulțumiți cu noile lor familii, alții nu; dar cu toții constituiau o piatră de încercare pentru autoritățile coloniale.

Întrunirea triburilor a fost aranjată prin intermediul mesagerilor; într-o zi puteau fi parcursi cam 150 de kilometri, alergătorii ducând în dar tutun și salbe din scoici, care însوțeau chemarea grabnică la sfat. Podoabele erau create în aşa fel încât până și triburile foarte îndepărtate înțelegeau că întâlnirea era fixată în a cincisprezecea zi din *Iskigamizige-Giizis*, luna în care fierbe seva³. Amerindienii s-au îndreptat în grupuri către malurile râului Ecorces, stabilindu-și tabăra acolo; în cele din urmă, în dimineață

² Trib ce popula Câmpii de Est din Statele Unite și Canada.

³ Luna aprilie.

zilei de 27 aprilie, după calendarul coloniștilor, bătrânii au început să străbată tabăra chemându-i pe războinici la sfat.

„Din colibe de lemn s-au ivit siluetele înalte și goale ale indienilor ojibwa⁴ cei sălbatici, cu tolbe de săgeți atârnate pe spate și cu bâte usoare ținute pe antebrațe, cei ottawa, cu păturile lor pestrițe înfășurate strâns în jurul trupurilor, și cei din tribul wyandot⁵, cu cămașile colorate fluturând, pene în păr și jambiere împodobite cu clopoței. Curând, se aflau cu toții așezați pe iarba, în cercuri concentrice, într-o adunare gravă, tăcută“, a scris un secol mai târziu istoricul Francis Parkman.

Pontiac era cunoscut pentru marele său talent oratoric, așa că, până la finalul zilei, i-a convins pe războinicii strânsi că se afla în joc viitorul popoarelor lor. Trei sute de războinici au pornit în marș spre un fort englez, alți două mii de luptători așteptând în pădure semnalul de atac. Au încercat mai întâi să cucerească fortul furișându-se, apoi s-au retras și au atacat goi și urlând, cu gloanțele ținute în gură pentru a-și încărca armele cu ușurință. Ofensiva a eșuat, dar războiul a izbucnit imediat de-a lungul întregii frontiere. Fiecare fort și avanpost întărit cu palisadă începând de la cele de pe cursul superior al râului Allegheny până la cele din Munții Blue Ridge au fost luate simultan cu asalt. Le Boeuf, Venango, Presque Isle, La Baye, St. Joseph, Miamis, Ouchtanon, Sandusky și Michilimackinac au fost cucerite, iar apărătorii lor masacrăți. Grupuri puse pe scalpat s-au răspândit prin păduri, ajungând la fermele izolate și la

⁴ Una dintre cele mai numeroase populații indigene de la nord de Rio Grande.

⁵ Denumiți și huron, amerindieni de pe malul nordic al Lacului Ontario.

așezările situate pe culmile dinspre est, ucigând vreo două mii de coloniști. Supraviețuitorii s-au refugiat și mai la est. Frontiera Pennsylvania începea acum la Lancaster și Carlisle.

Răspunsul englezilor a fost lent, dar de neoprit. Rămășițele regimentelor scoțiene de infanterie 42 și 77, care tocmai se întorsese din misiunea lor militară în Cuba, au fost încartiruite la Carlisle pregătindu-se pentru un marș de 320 de kilometri către Fort Pitt. Lî s-au alăturat 700 de membri ai miliților locale și 30 de vânători și de iscoade din regiunile izolate. Scoțienii trebuiau să apere flancurile coloanei, dar sarcina aceasta le-a fost rapid retrasă, de vreme ce se rătăcea în continuu prin păduri. Comandantul era un Tânăr colonel elvețian, pe nume Henri Bouquet, care participase la bătălii din Europa și se alăturase englezilor pentru a avansa în carieră. Ordinele lui erau simple: trebuie să străbată Pennsylvania, oamenii cu topoare deschizând drum căruțelor, și să ducă întăriri la Fort Pitt și la alte garnizoane împresurate din zona de graniță. Nu aveau să cruce vieți. Doar femeile și copiii băstinașilor urmău să fie capturați pentru a fi vânduți ca sclavi. Iar scalparea fiecărui bărbat sau femeie de către coloniștii albi urma să fie răsplătită din plin.

În iulie 1763, armata lui Bouquet a început să se îndepărteze încet de Carlisle, iar în următoarele luni i-a învins deja pe indieni la Bushy Run și a refăcut capacitatea de apărare de la Fort Pitt și de la alte câteva garnizoane distanțate. În vara ce a urmat și-a continuat campania spre inima teritoriilor indiene. Parcurgând în unele zile opt kilometri, în altele șaisprezece, armata și-a croit drum peste șesul mănos din bazinul râului Ohio. A trecut prin

păduri întinse și peste câmpii hrănite de pâraie și râuri nenumărate. Unele dintre aceste ape aveau malurile acoperite cu prundis de-a lungul a kilometri întregi, asigurând o trecere ușoară carelor cu provizii. Pădurile erau lipsite de desisuri și puteau fi străbătute lesne pe jos sau călare. Ținutul prin care călătoreau părea un paradis; în jurnalul lui Bouquet, aproape fiecare pagină vorbește despre frumusețea naturală a celor locuri.

Pe la jumătatea lui octombrie, Bouquet a pus stăpânire pe malurile râului Muskegon, din inima teritoriilor indienilor delaware⁶ și shawnee⁷, iar trimișii indienilor s-au întâlnit cu el pentru tratative de pace. În speranța de a-i intimida, Bouquet și-a desfășurat forțele pe o pajiște apropiată: șiruri întregi de soldați înarmați, cu baionetele puse, o mulțime de scoțieni în kilturi, în spatele steagurilor regimentelor, și zeci de locuitori din zone izolate, înveșmântați mai degrabă ca indienii, sprijinindu-se încrezători în carabinele lor. Era o imagine care îi dădea un sentiment de siguranță colonelului european aflat în sălbăticie.

Înainte de toate, Bouquet a cerut înapoierea grabnică a tuturor albilor luați prizonieri, orice întârziere, cât de mică, fiind luată drept o declarație de război. De-a lungul următoarelor câteva săptămâni, au fost aduși în jur de două sute de captivi, mai bine de jumătate dintre aceștia fiind copii și femei; mulți dintre ei erau prea tineri pentru a-și aminti un alt fel de viață decât cel pe care îl duseseră până de curând. Unii își uitaseră numele de botez, aşa că au fost consemnați cu nume precum Haină Roșie, Căpătană, Gură

⁶ Trib denumit și lenape, din ținuturile împădurite din nord-est.

⁷ Trib semimigrator ce popula valea râului Ohio și ținuturi din Virginia de Vest, Pennsylvania, Maryland, Alabama și Carolina de Sud.

Spuzită ori Prune Acre. Zeci de rude ale celor capturați însoțiseră armata lui Bouquet de la Fort Pitt și, pe lângă reîntâlnirile pline de bucurie, au avut loc și scene dure-roase sau confuze: tinere, căsătorite acum cu indieni, se înfățișau fără tragere de inimă înaintea membrilor fostelor familii, iar copiii îtipau pentru că erau despărțiti de neamurile lor indiene și dați în grija unor oameni pe care nu-i știau și pe care probabil că-i socoteau dușmani.

Toți indienii păreau să fie îndurerăți de faptul că trebuiau să renunțe la membrii familiilor lor. Când armata lui Bouquet a ridicat în cele din urmă tabăra de la Fort Pitt, la începutul lui noiembrie, mulți au urmat coloana, vânând pentru cei pe care îi iubeau și încercând să amâne momentul despărțirii. Un indian mingo⁸ a refuzat în mod temerar să o părăsească pe o Tânără din Virginia, în ciuda faptului că fusese prevenit că membrii familiei ei îl vor ucide imediat cum vor da cu ochii de el. „Nu poate fi negat faptul că au existat și câțiva adulți care nu-și doreau să se întoarcă“, a recunoscut William Smith, un contemporan de-al lui Bouquet, vorbind despre captivii albi. „Indienii shawnee au fost forțați să îl lege pe câțiva dintre prizonierii lor [...], iar câteva femei, dintre cele care fuseseră predate, au găsit ulterior cale de scăpare, fugind înapoi spre așezările indiene.“

Reticența captivilor lui Bouquet de a-și părăsi triburile adoptive a ridicat întrebări stânjenitoare privitoare la presupusă superioritate a societății vestice. Era de înțeles motivul pentru care cei mici nu doreau să se întoarcă la familiile lor de origine sau de ce renegați precum

⁸ Amerindieni de limbă irocheză ce migraseră în Ohio.

Simon Girty⁹ aveau să caute ulterior scăpare printre indieni, luptând chiar alături de ei. Dar, după cum a remarcat Benjamin Franklin, existau numeroși coloniști care fusese să capturați ca adulții și care totuși preferau societatea indiană în locul civilizației din care provineau. Despre oamenii care se alăturaseră *în mod voluntar* indienilor ce mai putea fi spus? Dar despre cei care plecaseră în ținuturile împădurite și nu se mai întorseseră niciodată acasă? În zona de frontieră erau o groază de bărbați care intraseră în triburile indiene, se însuraseră cu femei din aceste comunități și trăiau cu totul în afara civilizației.

„Mii de europeni sunt acum indieni, iar noi nu avem nici măcar un exemplu de băstinaș care să fi ales să devină *European*”, se plângea în 1782 un imigrant francez, Hector de Crèvecoeur. „Trebuie că există ceva în legăturile lor sociale cum nu se poate mai captivant și, în mod clar, superior oricărui lucru cu care ne putem lăuda noi.”

Crèvecoeur părea să fi înțeles că natura preponderent comunitară a tribului amerindian exercita o atracție cu care avantajele de ordin material ale civilizației occidentale nu puteau concura. Dacă nu se înșela, problema aceasta apăruse aproape imediat după ce europenii ajunseseră pe țărmurile Americii. Pe la 1612, autoritățile spaniole consimneau cu uimire că 40 sau 50 de locuitori din Virginia se căsătoriseră cu indiene și că până și englezoaicele se însoțeau cu băstinași fără a se ascunde câtuși de puțin. Trecuseră doar câțiva ani de la momentul stabilirii albilor în

⁹ Simon Girty (1741 – 1818), colonist de origine irlandeză, capturat în copilarie de indienii seneca și integrat în tribul lor; ulterior, în timpul Revoluției Americane, a fost om de legătură între britanici și indienii aliați cu aceștia.

Virginia, aşa că mulți dintre cei care s-au întovărășit cu indienii trebuie că se născuseră și crescuseră în Anglia. Nu era vorba despre oameni aspri din zonele de frontieră, care fugeau ca să se alăture sălbaticilor, ci despre fii și fiice ale Bătrânlui Continent.

„Cu toate că femeile indiene au în grija lor procurarea combustibilului și a pâinii și că trebuie să gătească, munca lor probabil că nu este mai grea decât cea a femeilor albe”, scria o prizonieră a tribului seneca¹⁰, pe nume Mary Jamison, la finalul îndelungatei sale vieți. Aceasta fusese luată la vîrstă de cincisprezece ani de la ferma familiei sale, aflată la granița Pennsylvaniei, și se îndrăgostise într-atât de stilul de viață al indienilor seneca, încât atunci când un grup de albi a venit să o caute, ea s-a ascuns. „Nu există stăpân care să ne supravegheze sau care să ne conducă, aşa că putem lucra după bunul plac”, a scris ea. „Niciun neam nu poate trăi mai fericit decât acești indieni pe timp de pace [...]. Viața lor e o serie nesfârșită de desfătări.”

În încercarea de a stăvili fuga tinerilor în păduri, Virginia și alte colonii au impus pedepse severe împotriva celor care se întovărășeau cu indienii. În special conducătorilor puritani ai Noii Angliei li se părea extrem de supărătoare ideea că cineva putea întoarce spatele societății creștine. „Oamenii sunt gata să fugă în păduri din nou și să se reîntoarcă la păgânismul dintotdeauna dacă lucrul acesta nu este împiedicat”, se plângea unul dintre primii puritani, Increase Mather, într-o expunere de credință denumită *Discourse Concerning the Danger of Apostasy*¹¹. Mather a fost unul

¹⁰ Grup de amerindieni vorbitori de irocheză, din sudul Lacului Ontario.

¹¹ Discurs asupra pericolului apostaziei.

dintre primii administratori de la Harvard; și-a petrecut viața combatând – și pedepsind – orice îmblânzire a codului moral puritan. Era o luptă sortită eșecului. Frontierele se tot lărgeau, iar biserică și statul nu puteau ține pasul cu această evoluție a lucrurilor, aşa că în zonele îndepărtate oamenii făceau ce voiau.

Stilul de viață indian era în mod clar croit pentru ținuturile sălbaticice, aşa că nu a trecut mult timp până când albi care trăiau aproape de frontieră să lepede hainele europene și să înceapă să-i copieze pe cei pe care adesea îi numeau „sălbatici“. Se îmbrăcau în piele de cerb și își punea jambiere deschise pe gambă și o bucată de muselină între picioare. Unii veneau aşa la slujba de duminică, iar vestimentația lor într-atât le smintea pe fetele dintr-o anumită parohie, încât preotul le-a acuzat că nu dau atenția cuvenită predicii. Bărbații fumau și purtau tomahawkuri la brâu și deprinseseră limbile și obiceiurile indiene. Învățaseră, de asemenea, să ia urma vânatului, să se deplaseze neobservați prin păduri și adoptaseră ceea ce puritanii numeau „tehnica atacului pe furiș“. Luptau aşadar pe cont propriu, camuflându-se, nu în formătie, însirați ca niște soldați de plumb.

„Bărbații și câinii o duc bine, dar sărmanele femei trebuie să îndure“, îi scria surorii sale soția unui pionier ce trăia în apropierea frontierei. Se plângea că soțul ei, George, refuzase să facă un leagăn din scânduri, dându-i femeii doar un buștean pe care îl scobise cu barda. Singura cămașă a copilului lor era una împletită din fibră de urzici, iar perna era cioplită din lemn. Când femeia i-a arătat că fiul lor se alese cu iritații și urticarii, George i-a răspuns că toate greutățile nu vor face decât să-l călească pentru

vânătorile la care avea să ia parte mai târziu. „George și-a făcut rost de o cămașă și de pantaloni din piele de cerb“, a mai adăugat femeia. „E plecat la vânătoare zi și noapte.“

Oamenilor din societățile moderne le vine la îndemână să idealizeze viața amerindianului; probabil și unora ca George le era ușor să vadă lucrurile din această perspectivă. Dar nu trebuie să ne lăsăm pradă acestei tentații. În fond, toate triburile purtau războaie împotriva vecinilor și practicau forme de tortură de-a dreptul revoltătoare. Prizonierii care nu fuseseră omorâți pe loc cu loviturile de tomahawk se așteptau să fie eviscerăți și legați de trunchiuri de copac cu propriile mărunte sau arși la foc mic până ce-și dădeau duhul ori tăiați și dați de vii câinilor. Pentru a dezvinovăti aceste practici crude nu este de spus decât că, în aceeași perioadă, în Europa, Inchiziția spaniolă demonstra și ea un nivel de barbarism similar, pus în slujba Bisericii Catolice. Necredincioșii erau adesea arși de vii, trași pe roată, tăiați în două pe lungime cu fierastrăul sau trași încet în țeapa însipătă în dos și scoasă apoi pe gură. Reforma protestantă a schimbat multe în lumea creștină, dar nu și aplecarea ei spre cruzime; capii puritanismului timpuriu din Noua Anglie erau famoși pentru modul lor de a împărți dreptatea. Cu alte cuvinte, cruzimea era regula în epocă, iar triburile băştinașe din America de Nord nu făceau excepție.

Din alte puncte de vedere totuși, se pare că atracția exercitată de triburile indiene nu putea fi concurată. Vânătoarea era în mod clar o activitate mai interesantă decât aratul. Moravurile sexuale erau mult mai îngăduitoare decât în primele colonii ale albilor. (În secolul al XVII-lea, băieții care trăiau în Cape Cod erau biciuți în public dacă erau prinși vorbind cu o fată cu care nu erau înrudiți.)